

ОРИГІНАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ З БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНОЇ МОВИ

Статтю присвячено детальному описові українських оригінальних компонентів у російському художньому перекладі (на матеріалі дилогії Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять...» та «Щедрий вечір»). У перекладах із близькоспоріднених слов'янських мов можливості транскодування одиниць із виразним етнокультурним забарвленням набагато ширші, ніж у випадку з неспорідненими мовами. Досліджено такі неперекладні утворення: слова-реалії (історичні, побутові), псевдореалії, антропоніми, фразеологізми, паремії, окремі граматичні класи та форми.

Ключові слова: перекладознавство, художній переклад, безеквівалентний (оригінальний) компонент, транскодування, калькування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Художній переклад – це складний творчий процес, у котрому перекладач мусить перейнятися всіма тонкощами змісту і форми першотвору та написати зовсім новий твір, певний аналог оригіналу, створений у новій суспільній, національній, культурній та мовній реальності. Навряд чи можна назвати перекладом твір, у якому одні риси оригіналу гіперболізовано, а інші пропущено; у якому перекладач дозволяє собі коментувати чи й скорочувати авторський текст, подаючи натомість власне судження. Творчий домисел у художньому перекладі неприйнятний, так само як і дослівне відтворення оригінального тексту іншою мовою. Головне тут, вочевидь, почуття міри, що стало особливо актуальним для близькоспоріднених мов, коли, за влучним висловленням справжнього класика міжслов'янського перекладу М. Рильського, виникає «ота спокуса можливості перекладати слово в слово – можливості часто ілюзорної» [2, с. 141].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Один із основних аспектів перекладацької проблематики полягає в тому, щоб з'ясувати, як саме зберегти не просто смисл тих чи тих елементів першотвору, але й притаманний їм національний та історичний колорит. Колоритність полягає не стільки в збереженні окремих слів чи виразів оригіналу, скільки в адекватному відтворенні всіх компонентів художнього твору: і змісту, і форми, і їх мовного втілення. Це тільки на перший погляд може здатися, що близькість культур і мов (української та російської) автоматично знімає більшість проблем у відтворенні національної специфіки оригіналу. Насправді ж сліпе дублювання рис оригіналу в художньому перекладі дуже небезпечне насамперед для цільової аудиторії. Сучасні дослідники та критики російсько-українських перекладів (М. Гураль, О. Дашченко, Т. Жалко, В. Коптілов, С. Ковганюк, О. Кундзіч,

М. Новикова, О. Рисак та ін.), вивчаючи поетику, стилістику чи інші аспекти адекватності першотвору та друготвору, неодноразово звертали увагу на різні прикрі випадки. Існує, однак, й інший вимір цієї проблеми, зокрема, поняття інтертексту як взаємодії «чужого» і «свого», художнього втілення «чужого як свого» (М. Бахтін, Ю. Лотман). А оскільки, на думку Л. Коломієць, «перекладацька творчість є інтертекстуальною за своєю глибинною сутністю: ... сам текст перекладу за своєю природою є інтертекстом» [1, с. 182], то наявність оригінальних елементів у перекладі (тобто не перекладених, а транскодованих, калькованих чи навіть поданих графікою першотвору) – цілком природня і навіть виправдана.

Мета і завдання статті. Мета цієї наукової розвідки – схарактеризувати оригінальні (тобто неперекладені) компоненти російськомовного перекладу діалогії Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять...» і «Щедрий вечір», здійсненого І. Чеховською. Зазначена мета зумовлює необхідність розв'язання таких завдань: 1) класифікувати вказані одиниці за семантичною та тематичною ознакою; 2) з'ясувати семантико-стилістичні функції неперекладених елементів оригіналу; 3) обґрунтувати необхідність і доречність їх використання в тексті перекладу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Михайло Стельмах – одна з найяскравіших постатей в українській літературі ХХ сторіччя. Поет і прозаїк, драматург і фольклорист, публіцист і кіносценарист, Михайло Стельмах належить до когорти тих митців, хто своєю творчістю виводить національну літературу на світовий рівень. Змістове та ідейно-тематичне багатство, філософське осмислення таїни буття, неординарна мовна палітра, захопливі сюжети й неповторні персонажі його творів – усе це спонукало до їх численних перекладів, аби світ ознайомився зі Стельмаховим образом України. 1944 року в Москві виходить перша збірка поетичних творів М. Стельмаха в перекладі російською мовою Н. Кончаловської з пророчою назвою «Украине вольной жить!». Згодом почали з'являтися російські переклади повістей і романів письменника, які виходили друком уже за рік чи два після публікації самих творів. Спостережено, що саме авторська естетика першотвору часто змушує перекладача навмисне відмовлятися від запропонованих словниками чи граматиками іншомовних еквівалентів, бо зі зрозумілих причин вони в цьому перекладі неприйнятні. Тоді у високохудожніх перекладах і залишаються певні елементи мови оригіналу, здатні забезпечити історичну, національну і культурно-естетичну локалізацію першотвору, його унікальний хронотоп.

В автобіографічній діалогії «Гуси-лебеді летять...» та «Щедрий вечір» Михайло Стельмах намагався якомога повніше відтворити найхарактерніші риси епохи свого дитинства в тому вигляді, в якому він їх запам'ятав, усвідомив, осмислив. В епіцентрі художнього світу автора не узагальнена чи відсторонена реальність, а конкретне буття, власний життєвий досвід, сума різноманітних емоційних станів і переживань, під впливом яких і

формується особистість. Образ дитини – центральний в діалогії; саме очима Михайлика читач бачить усі описувані події. Однак функціональні характеристики лексем-еквівалентів **дитина** – **ребёнок** не збігаються. Український корелят відрізняється від російського ширшим семантичним обсягом, адже означає сина чи дочку незалежно від віку. Слово **дитя**, хоч і вживане в обох мовах, проте має різне стилістичне забарвлення: якщо в українському живому мовленні воно є пестливим синонімом до слова **дитина**, то в російській мові ця лексема вважається книжною і застарілою. Зважаючи на все це, перекладач щоразу застосовує різні варіанти. Наприклад: – *Тобі, **дитино**, не холодно?* [3, с. 141] – *Тебе, **дитя**, не холодно?* [4, с. 190]; *Мати сумно повторювала своє: «І що тільки буде з цієї **дитини**?»* [3, с. 152] – *Мать грустно повторяла своё: «И что только будет из этого **ребёнка**?»* [4, с. 205]; *Доброго здоров'я, Мар'яно, доброго здоров'я, **дитино**, – дрознув голос у матері* [3, с. 161] – *Доброго здоровья, Марьяна, доброго здоровья, **детка**...* [4, с. 218]; *Себастьян перегортав перед собою і мною велич надій, і на їхніх лебединих крилах летіла в майбутнє моя **дитяча** душа* [3, с. 128]; – *Дядько Себастьян развёртывал передо мной величие надежд, и на их лебединих крыльях летела в будущее моя **ребячья** душа* [4, с. 169].

Найближче оточення будь-якої дитини – це її сім'я. У номінаціях родичів перекладач надає перевагу транскодованим українським варіантам. Наприклад: *Некоторое время **бабуся** по вечерам обходила сарай* [4, с. 35]; *Тогда **дедусь** выбрал себе самых лучших святых и около них выстаивал...* [4, с. 36]; *Мама, а может такое быть, что **батько** и сапоги привезёт мне?* [4, с. 41]; ***Батько** настораживается, а у матери просыпается надежда: а вдруг **дядько** Владимир раздобрится и даст нам в долг денег на тёлку?* [4, с. 233]; *Вы, **тато**, не горюйте...* [4, с. 304]; *Вот этого, **жунка**, уже не может быть* [4, с. 37]. Щоправда, лексема **батько** досить часто перекладена відповідним російським еквівалентом: ***Отец** внимательно посмотрел на ток, который должен теперь служить нам постелью* [4, с. 228]; *В серых **отцовых** глазах встрепенулись посмутневшие бесенята* [4, с. 228].

Крім назв найближчих родичів, надзвичайно часто вживані в оригіналі лексеми **хлопець**, **парубок**, **дівчина**, **дівчата**. У мові перекладу вони найчастіше транскрибовані: *И почему это все-все забывают, что **хлопец** есть **хлопец**?* [4, с. 26]; *Я задумываюсь, а вокруг меня ... те гуси-лебедята, что на своих крыльях выносят из беды маленького **хлопчика*** [4, с. 20]; *Да я ещё, **хлопцы**, хочу хоть день прожить* [4, с. 143]; *Сумел же ты, **хлопче**, высмотреть дивчину* [4, с. 220]; *И женщины в очипках, и **девчата** в платочках* [4, с. 156]; *Всем пришлась по душе картина, где **парубок** у колодца обнимал **дивчину*** [4, с. 216]. Можливі, однак, й інші варіанти перекладу. Порівняймо: – *То як твої діла, **парубче**?* – *Він так гарно говорить «**парубче**», що мені здається, ніби я за сьогодні підріс* [3, с. 109] – *Так как твои дела, **парень**?* – *Он так хорошо говорит «**парень**», что мне кажется, будто я за сегодня подрос* [4, с. 146]; *Бувало, бешкетна **парубота***

одного кутка посвариться з другим... [3, с. 109] – Подерутся, бывало, **хлопцы** с разных улиц... [4, с. 145]; Тепер і заспівати можна **по-парубоцьки** [3, с. 31] – Теперь и запеть можно **по-казацки** [4, с. 34].

Різні варіанти перекладу трапляються і для лексеми *селянин* та її похідних. Наприклад: Дідусь *придивляється до селянина*, що *злазить з воза* [3, с. 56] – Дед *присматривается к селянину*, который *слазит с воза* [4, с. 67]; З невеликого розуму хотіли насміятися з малої **селянської** дитини. Але все це, як з води, піднялося того дня, коли **селянський** син вперше в історії людства піднявся у космос... [3, с. 113] – От небольшого ума хотели насмеяться над малым **мужицким** ребёнком. Но всё это всплыло в памяти в тот день, когда **крестьянский** сын впервые в истории человечества поднялся в космос [4, с. 150].

Абсолютна більшість побутових реалій тогочасного українського села (назви одягу, страв, продуктів харчування, сільськогосподарських знарядь праці, начиння, будівель тощо) також подана без перекладу, без добору якихось російських аналогів. Наприклад: Одевались в то, что имели: одни – в **кожухи**, другие – в **кереи**, третьи – в **чумарки**, четвёртые – в **свитки** [4, с. 70]; **Хата** есть, в хате кладовка, во дворе **клуня**, сарай [4, с. 40]; Всё для меня повеселело вдруг: и открытые настежь **хаты**, и женщины в **очипках**... [4, с. 156]; Вода летом еле-еле наигрывает в **сопилку**... [4, с. 119]; Напевая, они озабоченно торопятся и к прудам, и к **левадам**... [4, с. 44]; –Разве ж в этом году **жито**? – Подперев рукой голову, так печалился дядько Владимир, что казалось, слеза вот-вот капнет в миску с **варениками** [4, с. 56]; Из щавеля умею, а с **буряками** и фасолью ещё нет [4, с. 105]; Слышишь, и **борщ** с **пампушками**, и утятину, и сладкие **пундики** ел! [4, с. 115]; Если собрать все пули, что решетки Себастьяна, можно было б знаешь сколько **галушек** наварить? [4, с. 141]; Глаза у него делаются такими, словно их помазали **смальцем** [4, с. 138]; В работе Юхрим был жидким, как **юшка** [4, с. 29]; Руки мои вцепились в **рядно**, которое стягивает с меня дед [4, с. 151]; Осторожный дядько хитро приладил на сенных дверях **клямку** [4, с. 54]; Я тебе к Пасхе сделаю **вощанку**, и ты раздобудешь целую торбу **крашенок** [4, с. 58]; Дед хотел было подтянуть **колядку**, но вспомнил, что надо вести торгов [4, с. 94]; Вот заскрипел журавель, а за дорогой отозвалась **щедровка** [4, с. 442]; Уже на **вечерницы** спешишь? [4, с. 170]; Чего тебе? Может, по параграфу **похристосоваться** хочешь? [4, с. 61]; Спасибо, деточки, что **пощедровали** нашей хате и нам... [4, с. 442]; Мы твой сноп на **свят-вечер** в углу поставим [4, с. 418].

Лише іноді, залишаючи слово з оригіналу, перекладач супроводжує його посторінковою приміткою: В один миг домчусь, как на **чертопхайке** (прим. Так называли в те годы мотоцикл) [4, с. 34]; Для меня встреча с боровиком или с более беспечным **красноголовцем** (прим. Подосиновик) всегда бывает неожиданной и радостной [4, с. 157]; И гай, не долго думая, даёт мне **бабку** (прим. Подберёзовик) [4, с. 158]; Мать как раз начала

собирають отовсюду – из кладовой, сундука, **сыпанки** (прим. Деревянная тара для хранения зерна), из-под потолка свои узелки [4, с. 65]; Некому там цепляют колёса – ведь в небе нет **стельмахов** (прим. Колёсник, каретник) [4, с. 109]; За плечами у него покачивается коса, за поясом торчит **кушка** (прим. Берестянка с водой и брусом для правки кос) [4, с. 154]; Посреди улицы с **кужелем** (прим. Деревянный стержень для пряжи льна или конопля) в руках остановилась тётка Марийка... [4, с. 317]; Вот дед поднимается от костра, снимает, здороваясь, **брыль** (прим. Широкополая соломенная шляпа)... [4, с. 290]; Видно, из чьей головы вырастет **довбня** (прим. Большой деревянный молоток) [4, с. 340].

Особливо актуальний перекладацький коментар при транскодуванні історичних реалій. Такий спосіб перекладу можна назвати комбінованим, адже до транслітерованої реалії додається пояснення, тлумачення відповідної лексеми. Наприклад: В самом раю уже стояла толпа весёлых **запорожцев**, а на их головах красовались длинные **оселедцы** (прим. Пук волос на бритой голове запорожца) [4, с. 27]; Мой сосед скрепил купчую на **три шнура** (прим. 1,1 десятины) и запродавал свою силу и лета [4, с. 111]; Родились мои дед и баба ещё крепостными, поженились уже вольными и стали жить **на пешаке** (прим. Пеший надел после 1861 г. крестьянину, у которого не было тягла) [4, с. 111]; Это был богатый и богомольный человек, через руки которого проходили голодом согнанные **катеринки, петрики** (прим. Пятсот рублей с изображением Петра Первого), золотые **империалы** и серебряные **руббли** [4, с. 74]. Інші історичні реалії, більш зрозумілі й знайомі іншомовному адресатові, не коментовані: Дядько Микола рыжий, курносый и небольшого роста, но зато усы у него вымахали, как у **гетмана** [4, с. 36]; Немцы, австрийцы и **гетманцы** немало с ними повозились [4, с. 70]; Из государственной стражи наехали в немецких железных касках-«черепках» **гайдамаки** [4, с. 135]; Около плетня появляется поповская **наймичка** Марьяна [4, с. 83]; Вскоре приехал за фигурами разгневанный **пан** со своими **гайдуками** [4, с. 36]; Не поруби, так век будут стоять у **панского** дворца, чтоб там одно горе стояло! [4, с. 36]; **Паныч** обязательно даст тебе хорошую книжку [4, с. 126].

Як бачимо з наведеного фактичного матеріалу, абсолютно більшість оригінальних слів, залишених у перекладі в транскрибованому чи транслітерованому вигляді, – це слова-реалії, безеквівалентні щодо іншої мовної культури. Майже всі вони належать до іменників і позначають здебільшого якісь конкретні предмети чи поняття матеріальної та духовної сфери національного соціуму. За тематикою їх можна поділити на реалії побутові та історичні, хоча, як свідчать приклади, цей поділ досить умовний.

Іншу групу транскодованих лексем навряд чи можна називати безеквівалентною, бо всі перекладні словники пропонують чіткі еквіваленти (повні або часткові) до таких слів. Наприклад: *батько* – *отец*, *дівчина* – *девушка*, *хлопець* – *парень*, *селянин* – *крестьянин*, *чорнобривці* – *бархатцы*, *бабка* – *подберёзовик*, *красноголовець* – *подосиновик*, *хата* – *дом*,

шлях – путь, доля – судьба тощо. Подібні слова називають псевдореаліями, і М. Рильський свого часу засуджував їх уживання в перекладах, вважаючи, що такі нічим не виправдані українізми тільки засмічують мову російських перекладів [2, с. 59]. Проте такий спосіб введення лексичних українізмів у мову російських художніх творів має досить давню традицію, адже ним послуговувалися ще Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко, М. Гоголь, які дотримувалися «точності найменувань тієї чи тієї реалії на позначення певних рис національного характеру, у створенні колориту обставин дії» [5, с. 143].

Очевидно, вживати чи не вживати псевдореалії в перекладі – це справа професійної майстерності чи мовного чуття перекладача, але за будь-яких умов їх поява в іншомовному тексті має бути доцільною. На жаль, в аналізованих перекладах І. Чеховської трапляються досить незрозумілі, але, на щастя, поодинокі випадки невдалої транскрипції деяких слів. Наприклад, фразу з оригіналу «*Одначе титареве подвір'я поки що не закарлючувалось на дрантогузтво: було кому на ньому іржати, мукати, бекати і кувікати*» [3, с. 26] перекладено так: «...было кому там ржать, **мукать**, **бекать** и визжатъ» [4, с. 27]. У російській мовній традиції є особливі дієслова на позначення специфічних звуконаслідувань: *мычатъ*, *блеять*, *лаять* тощо. Навряд чи відмова від цих еквівалентів додала мові перекладу бажаного національного колориту. Наведемо інші випадки невдалого, на наш погляд, захоплення українізмами: *В такую минуту из рта вырывается клёкот и «ох, **рятуйте** мою душу»* [4, с. 22]; *Я тут же закрытыми глазами вижу эту свадебную печь с подрумяненными **хлебинами**...* [4, с. 265]; *А потом кому-нибудь **вечерю** снесёшь* [4, с. 371]; *И снова запели санки, и спросонок вздохнул, **затьокал** лёд на пруду* [4, с. 444]. Порівнюючи наступні пари речень з оригіналу та перекладу (Найдорожчим для бідного **чоловіка** є земля, вірна жінка і пісня [3, с. 72] – Самое дорогое для бедного **человека** – это земля, верная жинка и песня [4, с. 90]; Чого навчаєш дитину проти святої **неділі**? [3, с. 84] – Чему учишь ребёнка перед святой **неделей**? [4, с. 108]), можна помітити, що перекладач проігнорував явище так званої міжмовної українсько-російської омонімії.

Ономастичний корпус у повістях представлений головно антропонімами, які, за перекладацькою традицією, подано в автентичному вигляді. Наприклад: *Михайло, Михайлик, Микола, Гнат, Данило, Петро, Гаврило, Івасик, Панас, Демко, Василь, Омелько, Явтух, Ганна, Ганя, Василина, Марийка, Олена, Христя, Явдоха*.

За українською традицією вжито в перекладі кілька космонімів: *Вот и солнце выкатилось из-за **Чумацкого Шляха** и повисло меж крыльями ветряка* [4, с. 153]; *...в небе поблёскивает **Воз*** (прим. Большая Медведица) [4, с. 109]. Такі лексеми, хоч і не є власне реаліями, завжди національно марковані, бо кожен народ одні й ті ж небесні тіла завжди називав по-своєму.

Відомо, що зменшувально-пестливі форми слів набагато частіше використовуються в українській мові, ніж у російській, особливо частотні вони у фольклорних текстах. Враховуючи цей факт, перекладач вводить до

свого тексту такі суфіксальні утворення, як *хлопчик, хатка, грушка, кисличка, латочка, кожушок, дивчинка, долина, делушко, делочко, леточко, туманец, гуси-лебедята, крылята* і багато інших.

Крім лексичних українізмів, в перекладі фіксовані й граматичні (правда, лиш епізодично). Найчастіше, за українською традицією, відтворено звертання у формі кличного відмінка, наприклад: *Лучше было бы, **хлопче**, если б ни ты, ни мы не знали этих игрушек* [4, с. 32]; *За это, **человече**, теперь могут записать твою душу на вечные поминки* [4, с. 135]. Без особливих змін у російському перекладі подано й традиційну для українського мовлення пошанну множину: *Мама дома **возьются**, а батько **пошли** на закладку хаты* [4, с. 99]; *Дед, а дядько Себастьян скоро **придут**?* [4, с. 140]; *Отец пишет? – **Пишут** и снова **передавали** вам поклон* [4, с. 146]. Окремі часто вживані іменники навіть зберігають деякі українські відмінкові форми, наприклад: *Держи вот, это тебе от **батька*** [4, с. 32]; *Я до сих пор не могу забыть странного лица дядьки **Шевка*** [4, с. 133]. Активні в українському розмовному мовленні присвійні прикметники теж залишено без змін, хоча сфера їх функціонування в сучасній російській мові помітно звузилася. Наприклад: *дедова фигура, дедовы слова, батьковы поклоны, лавочниковы книги, Владимирова свинья, Марьянина сорочка, Микитов двор, Миколин Иван, Панасов сын, Юхримова голова, Шевковы веки, Штуков пруд, Якимова загорода*.

Проза Михайла Стельмаха надзвичайно багата на фразеологізми, паремійні одиниці різних типів, традиційні порівняння, звертання, побажання, примовки, які характерні для української народнорозмовної стихії. Саме такі одиниці найважчі для перекладу навіть із мови близькоспорідненої, бо ці усталені конструкції, з одного боку, національно марковані, а з іншого – вони стилістично увиразнюють текст, формують його експресивно-емоційний колорит. А тому не завжди перекладачеві вдається знайти якусь адекватну заміну або дібрати еквівалент з іншомовного фразеологічного чи паремійного фонду. Фразеологізм іноді може бути навіть втрачений, наприклад: *Оце кумерція, так кумерція: **що куп, то й луп!*** [3, с. 47] – *Вот это коммерция так коммерция!* [4, с. 54]; *Гивині батьки дуже хотіли бути багатими, але так, щоб усім людям здавалось, що вони **бідні, як мак начетверо*** [3, с. 48] – *Гивины родители очень хотели разбогатеть, но так, чтобы люди думали, что они беднее нищих* [4, с. 54]; *А ти стій... і ламай собі голову, де дістати гарбузове насіння Юхриму, **бодай він одні гарбузи мав од дівчат*** [3, с. 54] – *А ты стой и ламай голову, где достать Юхриму семечек...* [4, с. 63]. Однак, таких випадків небагато, бо перекладачі добре усвідомлюють, наскільки художній переклад від цього втрачає. Тому найпоширенішим прийомом передачі усталеної конструкції в аналізованих текстах є її транскодування або калькування (з перекладом окремих слів). Наприклад: *Ой, гляди, дівчино, **перепадє тобі на бублики** за ці марципани* [3, с. 68] – *Ой, смотри, дивчина, **перепадёт тебе на бублики** за эти марципаны* [4, с. 84]; *На*

другий день було уже відомо, що **чортяка мене не вхопить**, бо я вночі ні разу не бухикнув [3, с. 25] – На другой день стало известно, что **чертяка меня не схватит...** [4, с. 26]; – **От і гостя маємо! Тебе де не посій, то вродишся** [3, с. 109] – **Вот и гость! Тебя где ни посеи – везде взойдёшь** [4, с. 145]; – **Тряся твоїй матері!** – закричав старий іще з вулиці [3, с. 110] – **Тряся твоей матери!** – закричав старик ещє с улицы [4, с. 146]; **Бо в неї в голові немає однієї клепки** [3, с. 40] – **Потому что в голове у неё не хватает одной клёпки** [4, с. 46]; **Та не дарма кажуть: дасть Бог купця, а дідько розгудця** [3, с. 45] – **Но недаром говорится: «Даст Бог купца, а чёрт гонца»** [4, с. 53]; **Почекай, ще прийде коза до воза** [3, с. 121] – **Подожди, придёт ещё коза к возу** [4, с. 160]; **Над шкурою дрижати** – людиною не жити [3, с. 102] – **Над шкурой дрожать** – человеком не бывать [4, с. 135]. В окремих випадках, однак, транскрипція фразеологізму значно ускладнює читачеві сприйняття і розуміння: *Про це скупе подружжя кажуть, що вони **обоє рябоє*** [3, с. 229] – *Про эту скупую пару говорят: «**обоє – рябое**»* [4, с. 317], адже єдиним перекладацьким еквівалентом до цього українського виразу є російський *два сапога пара*.

У повістях «Гуси-лебеді летять...» і «Щедрий вечір» М. Стельмах більше десятка разів цитує українські народні пісні, деякі з них у повному варіанті, але більшість представлена тільки двома – шістьма рядками. Часом слова пісні введено до авторської оповіді: *Вся компания пела про влюблённую дивчину, что приобрела для казака за юбку – губку* (прим. Трут), *за гребень – кремень, за сало – кресало, а за душу – табака «папушу»* [4, с. 83]. Цілком природно й закономірно, що ці стилістично забарвлені фольклорні компоненти процитовано перекладачем українською мовою.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Перекладознавчий аналіз дозволяє стверджувати доцільність, коректність і необхідність появи оригінальних компонентів у мові перекладу. Завдяки своїм винятковим виражальним можливостям і особливій стилістиці культурно марковані компоненти перекладу повинні стати його органічною складовою, адаптуватися в іншомовному тексті, бути виправданими в кожному конкретному випадку і виконувати своє головне призначення – забезпечити національну, історичну і культурно-естетичну ідентифікацію оригіналу і якомога точніше відтворити основні риси ідіостилу автора. Спосіб, у який це буде зроблено, залежить від кваліфікації перекладача. Досліджений матеріал дає підстави констатувати, що головними перекладацькими прийомами є транскодування (у вигляді транскрипції або транслітерації), калькування і пряме цитування мовою оригіналу. Зрозуміло, що в перекладах з близькоспоріднених мов можливості творчого перекодування безеквівалентних одиниць набагато різноманітніший, це й визначає перспективу подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу / Л. В. Коломієць. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2004. – 522 с.
2. Рильський М. Мистецтво перекладу : Статті. Виступи. Нотатки / М. Т. Рильський; упор. Г. Колесник. – К. : Дніпро, 1975. – 312 с.
3. Стельмах М. П. Гуси-лебеді летять...; Щедрий вечір : Повісті / М. П. Стельмах; передм. В. Є. Панченка. – К. : Веселка, 1993. – 319 с.
4. Стельмах М. А. Гуси-лебеди летят... Щедрый вечер : пер. с украинского И. Чеховской / М. А. Стельмах; вступит. статья Ю. Лукина. – М. : Худож. лит., 1980. – 446 с.
5. Черторижская Т. К. Взаимодействие русской и украинской лексики в русских произведениях Т. Г. Шевченко / Т. К. Черторижская. – К. : Наук. думка, 1981. – 256 с.

Приймачок Оксана. Оригинальные компоненты в художественном переводе с близкородственного языка. Стаття посвящена подробному описанию украинских безэквивалентных (оригинальных) компонентов художественного перевода, репрезентирующих тесную интертекстуальную связь с оригиналом. Материалом для анализа стали повести Михаила Стельмаха «Гуси-лебеди летят...», «Щедрый вечер» и их переводы на русский язык. Преодоление языкового барьера в переводе осуществляется в основном путём творческого перекодирования единиц с выразительной этнокультурной окраской. Поэтому безэквивалентные компоненты в переводе – явление вполне оправданное и закономерное. В близкородственных переводах возможности транскодирования намного шире, чем в случае с неродственными языками. Исследованы следующие непере译ные образования: реалии (исторические, бытовые), лжереалии, антропонимы, фразеологизмы, паремии, отдельные грамматические классы и формы слов. Показано, что основными приёмами воспроизведения специфически украинских компонентов являются транскрипция и транслитерация, калькирование и прямое цитирование на языке оригинала.

Ключевые слова: переводоведение, художественный перевод, безэквивалентный (оригинальный) компонент, транскодирование, калькирование.

Oksana Pryimachok. The Original Components in the Artistic Translation of Close Related Language. The article is devoted to the detailed description of the Ukrainian components of translation which have no equivalents and present close connection with the original. The material for the analysis was Mykhailo Stelmakh's stories "The geese are flying" and "The holy supper" and its translation into Russian. The overcoming of language barrier in the translation mainly lies in the creative encoding of the words with expressive ethnocultural colouring. Therefore, the original components, that have no equivalents in any translation, are a justifiable and natural phenomenon. In the translations of close related Slavic languages the possibilities of encoding such units are much bigger than in case with unrelated languages. The following formations, which cannot be translated, have been researched: anthroponyms, words-realities (historical, everyday), pseudorealities, idioms, proverbs, definite word forms and grammatical units. It is shown, that the major ways of reproduction of specific Ukrainian components in this Russian translation are transcription and transliteration, modelling words and constructions after foreign patterns, and also using the quotations from the original language.

Key words: theory of translation, artistic translation, a component without an equivalent, encoding, modelling words and constructions after foreign patterns.